2. Кучерявенко М. П. Податкові процедури : правова природа та класифікація : монографія. К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 460 с.

Мазур І.С.
студентка магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: д.ю.н., професор кафедри
цивільного права і процесу ТНЕУ
Теремецький В. І.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТАВУ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВЯЗАНЬ ЗА КРЕДИТНИМ ДОГОВОРОМ

Серед можливих способів забезпечення виконання зобов'язань, названих в гл. 49 ЦК України [1] помітно виділяється інститут застави, який на сьогодні є одним із найнадійніших способів забезпечення виконання позичальником кредитних зобов'язань. Так, застава є одним з найбільш поширених способів спонукання позичальника (заставодавця) виконати свої зобов'язання за кредитним договором – повернути кредит та сплатити проценти за користування ним. У свою чергу кредитодавець отримує відшкодування з вартості заставленого майна переважно перед іншими кредиторами позичальника.

Тобто застава при забезпеченні виконання кредитного зобов'язання стимулює позичальника до виконання взятих на себе обов'язків, в іншому випадку стягнення буде звернено на предмет застави та компенсує всі втрати кредитодавця у випадку порушення умов кредитного договору та понесені додаткові витрати, пов'язані з розглядом справи в суді і реалізацією заставленого майна. Інакше кажучи, застава спонукає позичальника належно виконувати умови кредитного договору, а також відшкодувати збитки і неодержані доходи кредитодавцю. Як зазначається з цього приводу у юридичній літературі, застава не існує сама по собі, а завжди має похідний характер від забезпеченого нею конкретного цивільно-правового договору і відшкодування збитків внаслідок порушення умов цього договору [2, с. 7].

Не вдаючись в детальний аналіз давньої дискусії щодо правової природи застави як способу забезпечення виконання зобов'язань одразу ж зазначимо, що в подальшому застава характеризуватиметься як речово-правовий спосіб забезпечення виконання кредитних зобов'язань, виходячи з того, що: а) об'єктом договору застави є річ (майно); б) договір застави забезпечує наявність і збереження заставленого майна до моменту повних розрахунків з кредитодавцем; в) застава зберігає силу до моменту належного виконання умов кредитного договору; г) кредитодавець, так само як і позичальник, за кредитним договором має право вдатися до речово-правових способів захисту свого суб'єктивного цивільного права (віндикація, негаторний позов).

До такого висновку приходимо, не дивлячись на подвійну природу, яка породжує два види правовідносин: 1) між заставодавцем і заставодержателем (спосіб забезпечення виконання зобов'язання позичальником шляхом закріплення відносного правового зв'язку з кредитодавцем); 2) між

заставодержателем і річчю (безпосередній правовий зв'язок кредитодавця і речі).

За загальним правилом застава виникає як в силу договору, так і в силу закону. В ЦК України закріплено випадки виникнення заставних правовідносин на підставі закону. Наприклад, при купівлі-продажу товару в кредит (ч. 6 ст. 694 ЦК України). Водночас у сфері кредитування заставні правовідносини виникають виключно із договору застави, що укладається в письмовій формі. Разом із тим, якщо предметом застави є нерухоме майно договір підлягає нотаріальному посвідченню. Крім того, нотаріальному посвідченню підлягає договір застави рухомого майна у випадках, коли нею забезпечується кредитний договір, що був посвідчений нотаріально.

Щодо застави за договорами кредиту можна виділити кілька груп об'єктів, що можуть бути предметом застави: а) рухомі речі, що передаються у володіння заставодержателя або за його наказом – у володіння третій особі (заклад) (ч. 2 ст. 575 ЦК України); б) нерухомі речі (земельні ділянки, ділянки надр, відокремлені водні об'єкти, будівлі, споруди, підприємство як єдиний майновий комплекс, тобто об'єкти, переміщення яких є неможливим, в тому числі ліси, багаторічні насадження тощо). До нерухомості також відносять і такі об'єкти, як повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, права на які в силу їх значної вартості підлягають державній реєстрації з огляду саме на режим їх обороту [3, с. 64].

При закладі рухома річ, що передається кредитодавцю як забезпечення виконання кредитних зобов'язань, повинна бути застрахована за рахунок позичальника. Кредитодавець або призначена ним третя особа, у володіння якої передано предмет закладу, повинні вживати заходів для збереження предмета закладу, звітувати перед позичальником щодо користування предметом закладу, якщо таке користування погоджено сторонами, повернути предмет закладу після виконання позичальником забезпеченого закладом фінансового зобов'язання. У випадку неналежного зберігання або використання предмету закладу позичальник вправі в будь-який час вимагати припинення закладу шляхом дострокового виконання своїх зобов'язань за кредитним договором.

Тобто предметом закладу може бути рухоме майно, не вилучене з цивільного обороту, на яке, згідно із законодавством, може бути звернене стягнення. Одразу ж зазначимо, що в практиці забезпечення виконання кредитних договорів шляхом закладу рухомих речей останні повинні бути детально описаними, щоб такий опис дозволяв ідентифікувати їх. Так, для кредитодавця важливим є індивідуалізація рухомої речі шляхом її віднесення до: а) індивідуально-визначеної речі чи речі, якій притаманні родові ознаки; б) головної речі чи приналежності тощо, оскільки відповідно до Закону України «Про заставу» [4]стягнення на підставі судового рішення може бути звернено тільки на майно, що є предметом застави.

Заставодержатель має право користуватися предметом закладу, якщо це передбачено домовленістю сторін. Одразу ж зазначимо, що такий законодавчий підхід не підтримується окремими дослідниками. Так, на думку О. С. Кізлової, заставодержатель не має права користуватися рухомою річчю, хоча і зберігає контроль над нею [117, с. 575]. На нашу думку, відображений у ст. 3 ЦК України принцип свободи договору, як і підхід ст. 6 ЦК України,

дозволяють стверджувати протилежне. Сторони кредитного договору вправі для забезпечення виконання його умов та задоволення власних інтересів передбачити в договорі застави рухомого майна право кредитодавця користуватися наданою як заклад річчю для задоволення власних потреб чи потреб третіх осіб. Як вбачається із аналізу положень § 6 гл. 49 ЦК України, як і Закону України «Про заставу», законодавець не сформулював таку заборону щодо користування предметом закладу в імперативній формі, натомість передбачивши, що кредитор використовуючи або зберігаючи такий предмет, несе на собі тягар можливих негативних наслідків (ст. 48 Закону України «Про заставу»). За втрату або нестачу предмету закладу заставодержатель несе відповідальність у розмірі вартості втраченого майна, а за пошкодження предмета закладу – у розмірі суми, на яку зменшилася вартість заставленого майна.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.356.
2. Смирнов В.В. Залог и страхование: пособие. Київ, 1995. 102 с.
3. Слободянюк С.О. Цивільно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2012. 219 с.
4. Про заставу: Закон України «» від 02.10.1992 № 2654-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 47. Ст. 642.
5. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. Видання четверте, перероблене та доповнене. Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. 1200 с.

Макар М.О.
студент магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ
Росоляк О.Б.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОЗОРОСТІ ТА ПУБЛІЧНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кожне місто України забезпечує свою життєдіяльність вичерпним переліком методів та інструментів, які законодавець визначає в національному законодавстві. Ч. 1 статті 2 ЗУ *“Про місцеве самоврядування” зазначає: “Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України”* [3]. Відповідно, законодавець закріплює